

Třicetiletá válka a její dopady na obyvatelstvo

Co přinesla lidem válka?

Fotomontáž ruské invaze na Ukrajinu, převzato z <https://commons.wikimedia.org>.

V letech 1618–1648 probíhal v Evropě konflikt nazvaný podle jeho délky „třicetiletá válka“. Postupně se do něj zapojila většina evropských zemí. Svým rozsahem a délkou neměl do té doby obdoby. Největší válečná tažení, bitvy a obléhání měst probíhala na území Svaté říše římské, též v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Během třiceti válečných let se řada států vyčerpala a nikdo neměl sílu na rozhodné vítězství. Zástupci zemí se nakonec sešli na prvním mezinárodním mírovém kongresu, který se konal ve městech Münster a Osnabrück ve Vestfálsku (západ Německa). Diplomaté všech států zde několik let vyjednávali mírové podmínky. Válka měla v mnoha ohledech jinou podobu než války ve starší době. Vojenští velitelé například najímali již téměř profesionální vojáky za žold a starali se o ně i během období, kdy se neválčilo (například v zimě). Kromě žoldu náležela vojákům také kořist získaná při dobytí měst. Válka se díky tomu přenášela do domácností civilního obyvatelstva, které se muselo o vojáky starat, ubytovat je a živit.

Rozhodněte, která tvrzení z textu vyplývají, chybná tvrzení opravte:

- Název třicetiletá válka odpovídá délce konfliktu.
- Válka zasáhla téměř celou Evropu.
- Největší boje probíhaly ve střední Evropě.
- Válka byla ukončena jednou rozhodnou bitvou.
- Válka se téměř nedotkla civilního obyvatelstva.

ZDROJ 1:

Co přinesla válka lidem při obléhání města?

V květnu 1631 císařské vojsko dobylo a zcela zničilo město Magdeburg, které leží na Labi v Německu. Město shořelo a během dobývání a rabování, které trvalo pět dnů, zemřelo více než dvacet tisíc obyvatel města. Asi dva až čtyři tisíce lidí se zachránily v katedrále, na niž si vojáci netroufli. Před květnem 1631 měl Magdeburg 35 000 obyvatel, v roce 1639 jen 450.

O události bylo vytištěno 205 pamfletů a 41 letáků, které mimo jiné přinášely detailní popisy osudů obyvatel města a zoufalé hledání možností, jak v hořícím městě přežít.

Mědirytina z roku 1631 zobrazuje dobytí Magdeburgu.

Zdroj: Daniel Mannasser, mědirytec v Augsburgu, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/48/Brand-schatzung_Magdeburg%2C_Manasser_1632.png, https://de.wikipedia.org/wiki/Magdeburger_Hochzeit

ZDROJ 2:

Co přinesla válka vojákovi?

V letech 1625–1649 si psal voják Peter Hagendorf deník. Hagendorf bojoval v císařském vojsku a účastnil se mnoha bitev třicetileté války. V deníku popisoval své každodenní činnosti, přesuny vojsk a bitvy, rodinný život, nemoci, ubytování vojska na cestách i svá zranění. Po celou dobu své vojenské služby zůstal prostým landsknechtem. Na začátku roku 1631 si zapsal:

„Přestěhovali jsme se do vesnic a zablokovali město, celou zimu jsme leželi ve vesnicích, až do jara 1631. Tehdy jsme zabrali několik šancí v lese před Magdeburkem. (...) 20. května jsme zaútočili a dobyli město. Tu jsem se dostal bojovně bez jakékoli újmy do města. Ale ve městě, u Novoměstské brány, jsem byl dvakrát postřelen; to byla má kořist.

Poté mě odvedli do tábora a obvázali, neboť jsem byl jednou střelen zepředu do břicha a podruhé do obou paží, takže kulka vězela v košili. Felčar mi tedy svázal obě ruce za zády, aby mohl zasunout dláto. Polomrtvého mě pak dali do mé chatrče.“

Zdroj: Jan Peters (ed.), *Peter Hagendorf – Tagebuch eines Söldners aus dem Dreißigjährigen Krieg*, Göttingen 2012, s. 104.

slovníček:

žoldněř – voják, který se do služby nechává najímat za plat – žold
landsknecht – pěší voják bojující s dlouhou bodnou zbraní (píkou)
šance – opevnění

ZDROJ 3:

Co přinesla válka lidem na panstvích?

Když se v kraji objevili vojáci, civilní obyvatelstvo je muselo ubytovat a živit. V roce 1645 bylo na severu Čech švédské vojsko a proti němu se chystala císařská armáda, rozložená v jižních Čechách. Nakonec se utkaly v bitvě u Jankova nedaleko Prahy v březnu 1645. Šlechtična Zuzana Černínová z Harasova vlastnila v Čechách několik panství a na ubytování a vyživování vojáků se musela podílet. V lednu 1645 napsala v dopise svému synovi:

„My tady zakoušíme, můj přemilý Humprechte, veliké potíže, že to ani není možné popsat. Mé statky byly již pěkně opraveny a 11 dnů teď na nich ležel celý pluk i se vším vybavením, a na zámku v Radeníně se ubytoval plukovník se svou manželkou a čeládkou, v Chustnici (dnes Choustník) podplukovník a plukovní strážmistr, jen ve dvoře bylo 80 koní, posuď sám, jakou škodu tam asi způsobili! K tomu musím přispívat na vyživení dvou dalších regimentů (...). Bůh rač nám pomoci a rač nás ochránit! Utěšuji se tím, co jsi mi psal, že snad bude mír, ale zatím to tak nevypadá.“

Zdroj: Zdeněk Kalista (ed.), *Korespondence Zuzany Černínové z Harasova s jejím synem Humprechtem Janem Černínem z Chudenic*, Praha 1941, s. 91.

slovníček:

pluk – základní vojenská organizační jednotka, v této době zpravidla okolo 1000 mužů

Co přinesla válka lidem v hořícím městě?

Český rytíř Jan Jiří Harant z Polžic a Bezdrůžic zažil se svými dětmi a dalšími přáteli v březnu 1634 vypálení města Lichtenberg. Město obléhalo císařské vojsko a v průběhu obléhání je zapálilo. Zázitek si popsal do svých pamětí.

„Když přijel nepřítel k městu, zapálil stodolu, od které se zapálily další, a oheň se šířil po větru do města. Slyšeli jsme, jak lidé křičí, aby se hasilo, ale nebyl nikdo, kdo by začal hasit, protože se všichni schovávali, kde mohli. Naše dcery pro Boha prosily, abychom odešli a neuhoreli. Když plakaly a naříkaly, vylezl jsem z té díry, ale zahrabal jsem tam do hlíny 11 dukátů, své dvě důležité knížky, rukavice a čepice. Utekli jsme do zámku, ale když jsme tam vešli, už taky hořel. Chtěli jsme ven ze zámku do lesa, ale to nebylo možné, protože nepřítel jezdil všude okolo města. Mohli jsme ale vlézt dírou do podzemních sklepů zámku. Tu díru jsme po sobě zahradili kamením, aby za námi nemohl padat oheň a abychom se neudusili kouřem. Po odjezdu těch žhářů jsme vyšli ven. Město Lichtenberg celé shořelo, zámek i s kostelem. Mně shořely všechny ložní šaty, které mi zůstaly po drancování vojáky. Cínové nádoby též všechno, kotel, knihy, dvoje denní šaty a jiné věci. V celém městě zůstala jen na zámku jedna klenutá místnůstka, jinak vše lehlo popelem.“

Zdroj: Ferdinand Menčík (ed.), Paměti Jana Jiřího Haranta z Polžic a Bezdrůžic od roku 1624 do roku 1648, Praha 1897, s. 88–90.

Co přinesla lidem válka?

zdroj	Proč podle vás vznikl tento pramen?	Jaké dopady měla válka na životy lidí, o nichž pramen pojednává?	Co při tom podle vás tito lidé prožívali?	Jaká byla podle vás jeho (jejich) zkušenost s válkou?	Na základě jakých důkazů ze zdroje si to myslíte?
1. vyobrazení obléhání města na letáku					
2. deník vojáka – Peter Hagendorf					
3. dopis šlechtičny – majitelky několika panství a zámků					
4. památník šlechtice, který přežil vypálení města vojáky					